

Цыфхэр зэзыпхырэ мэфэкI

Гъатхэмрэ IофшIэнымрэ я Мафэ Адыгэ Республикэм игъэкIотыгъэу шыхагъэунэфыкIыгъ. Адыгеим икIэлэ шъхалэу МыекIуапэ жъоныгъуакIэм и 1-м шыкIогъэ мэфэкI зэхахъэм хэлэжъагъэх республикэм иIэшъхэтетхэр, IофшIапIэхэм, еджапIэхэм, ветеран ыкIи общественнэ организациехэм ялыкIохэр, хъакIэхэр, профсоюзхэр, нэмыкIхэри. Iофтхьабзэм кIэщакIо фэхъугъэх Адыгеим ипрофсоюзхэмрэ Урысыем иполитическэ партиеу «Едиné Росси́ем» и Адыгэ шъольыр къутамэрэ.

Мы мафэм пчэдыжъым ом изытет уигъэрэзэнэу шымытыгъэми, цыфхэр ащ кыгъэщтагъэхэп, нэбгырэ мини 3 фэдиз зэхахъэм къекIопIагъ. Ощхым хэтхэу МыекIуапэ иурам шъхалэу Краснооктябрьскэм кырыкIуагъэх Урысыемрэ Адыгеимрэ якъэралыгъо быракъхэр агъэбыбатэхэзэ...

Оркестрэм мэфэкI орэдышор егъэжынчы. Цыфхэр чэфых, зэфэгущIожых. Урамым кырыкIохэрэм апэ итых Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТхьакIушынэ Аслъан, УФ-м ипрофсоюзхэм я Федерацие и Секретарэу Юрий Шамрай, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэр, министрэхэм я Кабинет хэтхэр, профсоюзхэм ялыкIохэр.

Демонстрацием хэтхэр гупчэ паркым нэс къэкIуагъэх, мыщ мэфэкI зэхахъэр щылъагъэкIотагъ. АР-м и Лышъхъэу ТхьакIушынэ Аслъан гъатхэмрэ IофшIэнымрэ я МафэкIэ республикэм щыпсэхуэрэм, хъакIэхэм къафэгущIуагъ.

— Хабзэ зэрэхъугъэу, жъоныгъуакIэм и 1-м цыфхэр ежэх, обществэр зэзыпхырэ мэфэкIэу мыр щыт. Непэ мы зэхахъэм къекIопIагъэхэм анэгъуэу, гущIор кыкIехы, гущыIэ дахэхэр зэраложых, ар зымыуасэ щылэп. Мыщ фэдэу тызэгъусэу, зыкIыныгъэ тазыфагу илъэу тызэдэпсэумэ, Iоф зэдатшIэмэ тиреспубликэ хэхъоныгъэхэр зеришIыштхэм щэч хэлъап. Экономикэм хэхъоныгъэу ышIыхэрэмкIэ Адыгеим

я 6-рэ чIыплэр Урысыем щыIыгъ. Типшъэрылхэр зэрэдгъэцакIэхэрэм федеральнэ гупчэм осэшIу кыфешIы. Ащ дакIоу непэ гъэхъагъэу тилэхэр экIэ шъоры, тицIыфхэр ары, зэпхыгъэхэр, ащкIэ лъэшэу тышъуфэраз. Ныбджэгъу лъапIэхэр, мы мэфэкI шIагъомкIэ джыри зэ сышъуфэгущIо, шъуиунагъо-

хэм псауныгъэ пытэрэ зэгъурылоныгъэрэ арыллынэу, щылэкIэшIу шъуилэнэу сышъуфэлъало, — кыIуагъ ТхьакIушынэ Аслъан кызырэгъуогъэхэм закыфигъазэзэ.

МэфэкI зэхахъэм къекIопIагъэхэм нэужым къафэгущIуагъэх УФ-м ипрофсоюзхэм я Федерацие и Секретарэу Юрий Шамрай, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Къалэу МыекIуапэ» иадминистрацие ипащэу Александр Наролыньыр, нэмыкIхэри.

ЖъоныгъуакIэм и 1-м мыщ фэдэ мэфэкI зэхахъэхэр республикэм имуниципальнэ образование пстэуми ащIкIуагъэх. Цыфхэр зэрэгъэчэфыгъэх, къэшъуагъэх, оредхэр къалуагъэх. Гъатхэмрэ IофшIэнымрэ я Мафэ зеришъуашэу, дахэу хагъэунэфыкIыгъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Адыгеир Президентым иунашъохэм ягъэцэкIэнкIэ аныхъ шъольыр дэгъухэм ахалъытагъ

Урысые Федерацием и Президент 2012-рэ илъэсым жъоныгъуакIэм зыкIэтхэгъэ унашъохэм ягъэцэкIэнкIэ Урысыем ишъольырхэм Iофэу ашIэрэм изэфыхысыжъ компаниеу «Медиалогия» зыфилорэм апэрэу кыгъэхъазырыгъ. Шъольырхэм уасэ афашIы зэхъум кызыпкырыкIыгъэхэр социальнэ лъэныкъомрэ экономикэмрэ япхыгъэу ашыгъэ гъэхъагъэхэр къэбарлгыгъэлэс амалхэм къащыгъэлъэгъуагъэ зэрэхъугъэр ары. Адыгэ Республикэр а лъэныкъуитIумкIэ аныхъ дэгъукIэ алъытэгъэ шъольырпшIымэ ахэфагъ.

Урысые Федерацием ипащэ кыгъэуцугъэ пшъэрылхэм ягъэцэкIэнкIэ экономикэр пштэмэ, тиреспубликэ ятIонэрэ хъугъэ, ащ шъхъадэкIыгъэр Свердловскэ хэку закъор ары.

Ушэтыным изэхэщакIохэм аналэ зытырадагъэмэ ащыщ АдыгеимкIэ ахъщэ Iэпылэгъухэр хэпшыкIэу нахъ макIэ

зэрэхъугъэхэр: илъэси 7-м кыкIоцI процент 61-м кыщегъэжъагъэу процент 44-м ар нэсыгъ. Ежъ ихахъохэр нахъыбэ зэрэхъухэрэм ипсынIагъэкIэ тиреспубликэ я 6-рэ чIыплэр ыубытыгъ. Зэхэубытэгъэ бюджетым ихахъохэр фэди 3-кIэ нахъыбэ хъугъэх ыкIи сомэ миллиард 16,4-м нэсыгъэх. Инвесторхэм тиекономикэ пстэумкIи сомэ миллиард 100-м ехъу кыхалъхъагъ, инвестициехэм кызырэхъахъорэм ипсынIагъэ процент 80-м шъхъадэкIыгъ.

Социальнэ лъэныкъомкIэ гъэхъагъэу ашыгъэхэм ялытыгъэу шъольыри 10 аныхъ дэгъухэм азыфагу Адыгеим я 2-рэ чIыплэр щыубытыгъ. Пермь краир ары апэ хъугъэр. КIэлэцIыкIу Iыгыплэхэм ячэзыу кыкIегъэчыгъэнымкIэ Адыгеим гъэхъэгъэ гъэнэфагъэхэр ышIыгъэх, 2013-рэ илъэсым кIэлэцIыкIу Iыгыплэхэу ашыгъэхэр сабыи 1495-м атегъэпсыхъагъэх, гухэлъэу ялагъэм

130-кIэ ар шъхъадэкIы. Джыри республикэм икIэлэ шъхъалэ кIэлэцIыкIу Iыгыплэи 3 шашIы, Iыгыплэ пэпчэ нэбгырэ 240-м телъытагъ.

Республикэм шIукIэ кыфалъэгъугъэхэм ащыщ къэралыгъо ушэтын зыкIхэр зыщыкIохэрэм яцынэгъончъагъэ зэрагъэлъэшырэр ыкIи ушэтын зыкIхэмкIэ предмет пэпчэ телъытагъэу гъэцэкIэнэу аратыштхэм ябанк зэрагъэпсыгъэр. Джащ фэдэу Адыгэ республикэ гимназиер дэгъукIэ къахагъэщыгъ, 2013-рэ илъэсым Урысыем иеджэплэ аныхъ дэгъу 500-мэ ар ахэфагъ.

Сэнэхъатым фэгъэхъазырыгъэнхэмкIэ ыкIи гурыт сэнэхъат гъэсэнгыгъэ ятыгъэнымкIэ Iофтхьабзэхэу тишъольыр щызэрэхъэхэрэми мэхъэнэ гъэнэфагъэ ялэу щыт, Адыгеим гъэсэнгыгъэр уахътэм диштэу дэгъоу щызэхэщэгъэным илъэсищым кыкIоцI сомэ миллион 730-рэ пэлуагъэхъагъ.

Урысыем и Президент иунашъохэм ягъэцэкIэнкIэ IофшIэнэу зэшIуахыгъэм кытегушылэзэ Адыгеим и Лышъхъэ хигъэунэфыкIыгъ республикэм иминистрэхэм я Кабинет а лъэныкъомкIэ Iофышхо зэрэзэшIуихырэр.

— Президентыр жъоныгъуакIэм зыкIэтхэжыгъэ унашъохэм ягъэцэкIэн тилофшIэнкIэ аныхъ мэхъанэшхо зэттырэ лъэныкъохэм ащыщ. Къэлогъэн фае тигъэхъагъэхэр псынIкIэу кызырэдэмыхъугъэхэр, сыда плэмэ а унашъохэм ягъэцэкIэнкIэ ищыкIэгъэ мылькур республикэ бюджетым кыщыдэлъытагъэу щытыгъэп. Аныхъу лъэныкъо залуэхэмкIэ Iофыр дгъэлъэшыгъэ, мыщ кыхыеубытэ бюджетым хахъохэмкIэ истатъяхэр нахъыбэ зэрэтшыгъэхэр, къэкIуапIэхэр нахъ шIогъэ ин хэлъэу дгъэфедэнхэм тыналэ зэрэтэдгъэтыгъэр ыкIи бюджет учреждениехэм яIофшIакIэ нахъышIум ылъэныкъокIэ зэхъокIыныгъэхэр зэрэфэтшыгъэхэр, — кыхигъэщыгъ Адыгеим и Лышъхъэу ТхьакIушынэ Аслъан.

Гумэклыгъоу щылэр бэ, ахэм ядэгъэзыжьи правительствэр дэлажъэ

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр зыхэлэжьэгъэхэ лофшлэгъу зэхэсыгъо тыгуасэ щылагъ. Ар зерищагъ АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ.

Апэрэ лофыгъоу зэхэсыгъом къыщалэтыгъэр гъэтхасэхэм яхэлъхъан фэгъэхьыгъагъ. Ощхыр къызэрэщырэ зэпытым къыхэкълэу гъэтхасэхэм яеутын мэгужо. АР-м макъу-мэщымклэ иминистрэу Юрий Петровым къызэриуагъэмклэ, чыгу гектар мини 113-м къехурэм ипроцент 42-р ары нилэп чылапхэр зыхалъхъан альэ-кыгъэр.

Жьоныгуаклэм иапэрэ мафэ ошъоу къалэу Мыекъуапэ, Мыекъопэ, Джэдэжэ ыкли Шэуджэн

районхэм къащехыгъэм чыгу гектар минрэ ныкборэм шалэ-жырэ лэжыгъэхэр ыгъэфы-кыуагъэх. Зэкълэм анахь лъэ-шэу зиягъэ зэкыгъэр Шэуджэн районыр ары. Мыекъопэ рай-оным ит гъэфэбэлэ комплексэу «Радуга» зыфилорэми иапчхэр ошъум ыкыутагъэх. Хъызмэтшл-плэр ухъумэн компанием дэла-жъэш, ащ къыритыжыщт ах-щэмклэ фэбэлэхэр ыгъэцэкълэ-жыщтхэр ары Петровым къы-зэриуагъэр. Мыщ дэжыым Къумпылым министрэхэм аналэ

тыраригъэдзагъ ухъумэн ком-паниехэм лоф зэрадашлэрэ шыклэр агъэлъашын зэрэф-аем.

Зэхэсыгъом къыщалэтыгъэ лофыгъомэ ащыщ шьон пытэ-хэм яакцизхэм ателъытэгъэ хэбзэлэхыр икыоу къызэрамы-тырэм къыхэкълэу республикэ бюджетым ифедэ къэклауаплэхэм къазэрэщыклэрэм. Хэкыплэу ащ илэхэр зыфэдэхэр зыщызеха-фыщт зэхэсыгъо шъхаф зэ-хашэнэу рахъухагъ.

Гумэклыгъоу зэхэсыгъом къы-щалэтыгъэхэм ащыщ къулыкыу-шлалэхэр аукционхэм ахэлэ-жъэнхэм фэшл атыгъэ докумен-тациехэр Интернетым игъом зэрэрамыгъэхашурэр. А лофы-гъом дэлажъэрэр АР-м финанс-хэмклэ и министрств ары. До-кументацие шыпллым къехъумэ

министерствэр ахэплэгъахэу, Интернетым римыгъэхашоу джырэ уахътэм щыль. Долэ Долэтбый къызэриуагъэмклэ, блэкыгъэ илэсым зы мафэм къыклоцл документацие 40-м къеху сайтым рагъэхъан альэ-кыщтыгъэмэ, джы 5 — 6-м блэкышъухэрэп. Ар къызхэ-кырэр федеральнэ компью-тернэ системэм зэрэ Урысыеу зэрэпхыгъэр, ащ фэдиз къэ-бар жъугъэр псынклэу зери-гъэзэфэн зэримыгъэкырэр ары. Зыгъэлсэфыгъо мафэхэри, чэ-щыри къызфагъэфедэзэ, доку-ментациер нахь псынклэу зэрэрагъэхаштым пыллынхэу зэдаштагъ, нэмыкл хэкыплэу щылэхэми зэдъусэщтых, сыда плэмэ ахэм япхыгъ уц лэзэ-гъухэм якъэщэфыни, гъэцэ-кълэжыным лофыгъохэри, къулы-кыушлалэхэм ящыклэгъэ лэмэ-псымэхэм язэгъэгъотыни, клэ-кълэу къэплон хъумэ, лофшлэнхэр

республикэм къыщызэтемыу-цонхэр.

Хэгъэгъу зэошхом хэлэжьэгъэ ветеранхэм япсэуплэхэр нахьы-шлэу шыгъэнхэм фэшл сомэ мил-лион 49-рэм еху федераль-нэ ахъщэ къызэрэклауагъэр, ар нэбгрэ 50-мэ зэрэтырагощэ-тыр, джаш фэдэу ветеранхэм диспансеризацие ыпклэ хэ-мылгъэу зэрарагъэкырэр ыкли нэмыкл лофыгъохэм зэхэсыгъом щатэгущылагъэх.

Клэухым, правительственнэ куп бэмышлэу Китаим зэрэщы-лагъэм клэклэу Премьер-мини-стрэр къытегушылагъ:

— Тиэкономикэ зыкъедгъэ-лэтын гухэлъ тилэмэ, лофыгъо нахьышлоу дунаим шагъэфедэ-рэр зэкълэ тлэ къидгъэхъан фае. Ар промышленностым, дэгъэ-кыжыным е нэмыкл лъэныкыо-хэм афэгъэхьыгъэн ыпэкышщт, Китаир ащклэ щысэшлэу тфэ-хушщт.

Тикорр.

Агъэлъаплэрэм зэхищагъэх

Я 20-рэ ллэшлэгъум иублалэхэм адэжъ Адыгэ хэгъэгъум щы-псэущтыгъэ шлэныгъэ-гуазэхэм ыкли усакло-хэм къахэщыгъэ Хьам-хукоу Хъусенэ и Шлэжъ мафэ бэмышлэу адыгэ лъэпкъ факультетым щылагъ. Лофтхъабзэм хэлэжьагъэх Адыгэ къэралыгъо уни-верситетым икълэзегъа-джэхэр, Хьамхукоу Хъусенэ илахьылхэр, аспирантхэр, студент-хэр, нэмыкхэри.

гъэу 1990-рэ илэсхэм адэжъ ыцлэ икълэрыклэу зэтырагъэуцэ-жыгъ», — къылауагъ лофтхъа-бзэм изэхэщаклоу Унэрэкыо Рае. Мы лофтхъабзэр Хьам-хукоу Хъусенэ ыкыоу Мухъ-динэ икълалэхэу Бислланрэ Рус-лланрэ зэхашагъ. Ахэр Санкт-Петербург шэпсэх. 2001-рэ илэсым къыщегъэжьагъэу Хьамхукоу Хъусенэ ыцлэклэ щыт премием творческэ лоф-шлагъэхэмклэ щызэнэкыокыу адыгэ лъэпкъ факультетым истудентхэр. Апэрэ илэсцитлэм

Хъусенэ ыпхъоу Нурыетрэ ыкыоу Нурбийрэ къагъэнафи зэнэкыокыу зэхашагъ. Ащ ыуж Хъусенэ ыкыо илфыгъэу Рус-лланэ а лофым пидзэжыгъэу лъегъэклаутэ.

Непэрэ зэнэкыокыу хэлэ-жыагъэх студентхэр, аспирант-хэр. Анахь дэгъоу усэхэр зы-тхыхэрэр, къеджэхэрэр къы-хагъэщыгъэх, ахъщэ шлухъа-фынхэр аратыгъэх.

ГЪОНЭЖЫКЫО Сэтнай.
Сурэтыр лэшыны Аслъан тырихыгъ.

Тянажъ класэу Шьоджэ Светэ ыныбжъ илэс 60 зэрэхъугъэм фэшл титэтэжъ лъаплэу Пщыма-фэрэ ежыррэ зэдатхэхэу бэрэ-бэрэ щылэнхэу тафэлау.

Япхъорэльфхэу Милана, Милен, Русллан

Тыфэгъушлэ!

Къунчыкыохъаблэхэу Мыекъуапэ щыпсэухэрэм лъэшэу ягуапэу фэгъушлэх Чэсэбый Амзан ыкыоу Аслъанбый пса-уныгъэ пытэрэ щылэклэ дахэрэ илэхэу, ыныбжъ илэс 60 зэрэхъурэм фэшл!

Аслъанбый! Уишъхэгъусэу Сарэрэ орырэ зы унагъоу, цыфыгъэмрэ адыгагъэмрэ зыщагъэлъаплэу Мыекъуапэ дэс-хэм шъуащыцэу шъуэщэпсэу. Шъукохэр шъуплугъэх, ежъугъэ-джагъэх, ин хъугъэх, къащагъ, сабийхэмклэ ахэм тапэкли джыри шъуагъэгъушлэщт. Ахэм янасып Алахъэм бэрэ шъуе-гъэлэгъу!

Гъогу дахэу уишъаохэр зэрыклорэм уигъэразэу, ахэм ясабийхэм урякласэу, шлур уигъогогъоу Аслъанбый джыри бэрэ уигъэшлэ лъагъо утетынэу тыпфэлау!

Къунчыкыохъаблэхэм яобществэу «Гугъэм» игъэцэкълэу гупч.

Университетитлэм зэзэгъыныгъэ зэдашлэ

Германием икълалэу Фрайбург иуниверсите-тэу Альберт Людвиг ыцлэ зыхьырэ ипро-фессэрэу, медицинэ шлэныгъэхэмклэ докто-рэу, Фрайбург дэт университетым иклиникэ ихэушъхъафыкыгъэ хирургие иврач шъхъалэ ипшэрылхэр зыгъэцэкълэрэ Оливер Томуш Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ уни-верситетым ипочетнэ профессор зэрэхъугъэр къэзыушыхъатырэ дипломырэ мантиемрэ мы мафэхэм ратыгъэх.

Мыекъопэ къэралыгъо техно-логическэ университетым икълэ-лэгъаджэхэр, студентхэр, хъа-клэхэр лофтхъабзэм къэклола-гъэх. Мы апшэрэ еджаплэм иректорэу Къуижэ Саидэ тызэ-рэщиэгъэгозагъэмклэ, Оливер Томуш Мыекъуапэ къызэрэблэ-гъагъэр ипэублэу университе-титлэмэ зэзэгъыныгъэ ялэу лоф зэдашлэнэу щэгугъых. Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ уни-

верситетымрэ Фрайбург дэт университетымрэ ястудентхэм-клэ, яшлэныгъэлэжъхэмклэ зэ-хъожыхъэхэзэ, яшлэныгъэхэм ащы-хагъэхъонэу мэгугъэх. Шлэныгъэ конференциехэр зэхашэзэ ашлэ-нэу ыкли нэмыкл лофыгъуаби зэшлуахын гухэлъ зэрялэм къе-кълэлагъэхэр цагъэгъозагъэх. Оливер Томуш Мыекъуапэ къы-рагъэблэгъэнымклэ Адыгеим и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан

ишлуагъэ къызэраригъэкыгъэр Къуижэ Саидэ къылауагъ. Ащ лъэшэу зэрэфэразэр игушылэ къыщыхыгъэщыгъ.

— Адыгеим къызэрэщыспэ-гъокыгъэхэр сыгу рыхыгъ, — ело Оливер Томуш, — шъхъэ-клэфэныгъэу къысфашыгъэмрэ гуфэбэныгъэу къыспагъохы-гъэмрэ зымы пэшлын слъэкы-щтэл. Ыпэкли Адыгеим сикъако нахьыбэ хъунэу сэгугъэ, итху-хъэгъэ лофыр къыддэхъуным сыпыллыщт.

Адыгеим шагъэлэплэрэ пхъэ-кычхэр, лъэпкъ нэшанэ зилэ шлухъафтынхэр, нэмыцызэкълэ тхыгъэ тхылхэр Германием кыкылыгъэ хъаклэм ратыгъэх. Лъэшэу игуапэу ыкли шлогъэ-шлэгъон дэдэу ащ шлухъа-фынхэр къыплыхъагъэх.

(Тикорр.).

Сурэтыр лэшыны Аслъан тырихыгъ.

Гъатхэмрэ Иофшлэнымрэ я Мафэ цыфхэр зэфищагъэх

Гъатхэмрэ Иофшлэнымрэ я Мафэ Адыгэ Республикэм игъэклотыгъэу шыагъэунэфыкыгъ. Республикэм илэшхъэтетхэр, профсоюзым иофшлэхэр апэ итхэу Мыекьуапэ иурам шхьалэу Краснооктябрьскэм кырыкьуагъэх. Зыгъэпсэфылэ паркым концертхэр, зэлукъгъу гъэшлэгъонхэр щызэхащэгъэх.

Мэфэки зэхахъэхэм Адыгеим иофшлэлэхэм, еджаплэхэм ялыкьлэхэр ащылтлэгъуагъэх. Республикэм щыпсэурэ лъэпкъхэм яансамблэхэм зэлукъгъуагъэх. Урымхэм, къэндзалхэм, нэмыкьхэм ялэпкъ шьуашэхэр ащыгъэху концертхэр къатыгъэх. Аристотель Спировыр урымхэм якуп ипаш, Алям Ильясовыр къэндзал обществэу «Дуслыкым» ипаш. Тиреспубликэ мамыр псэуклэу илэм игъэпытэн зэрэхалажъэхэрэр къытфалотагъ.

Клэлэцыкьлэ ансамблэу «Мыекьуапэ инэфылэхэр» дунаим шлыкьлэ щашлэ. Лъэпкъ къашъоу ныбжьыкьлэхэм къашыхэрэмклэ тишэн-хабзэхэр цыфхэм альагъэлэсых.

Иофшлэным иветеранэу Тэу Аслъан, республикэ стадионэу «Зэкъошныгъэм» идиректорэу Шхьабэ Саид, Адыгэ къралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэклэ и Институт идиректорэу Бгъошэ Айдымыр, нэмыкьхэм кызырэталауагъэу, лъэшэу кызырэтхырым пае къамыгъанэу нэбгырабэ зэхахъэхэм ахэлэжъагъ.

Мэфэки мафэхэм спорт зэнэкьокьухэр рафтингымклэ Мыекьопэ районым шыкьуагъэх. Судья шхьалэу Петр Карьяновым, спортсменхэм къэбар гъэшлэгъонхэр къытфалотагъэх. Творческэ купхэу «Ошадэр», «Ошутенэр», Урысыем ишюльырхэм къарыкыгъэхэр, Адыгеим инароднэ артисткэу Кушэкьо Симэ концертхэм ахэлэжъагъэх.

САХЫДЭКЪО Нурбий.

ТИЗЭУКИЭГЪУ ГЪЭШЛЭГЪОНХЭР

«Радугэм» щысэ тырахы

Жьоныгуаклэм иапэрэ мафэхэм мэфэки зэхэхъэ гъэшлэгъонхэу Мыекьуапэ щыкьуагъэхэм клэлэцыкьлэ ансамблэхэри чанэу ахэлэжъагъэх.

Щысэ зытырахырэ Мыекьуапэ иклэлэцыкьлэ орэдылокъэшъокло ансамблэу «Радугэр» культурэм и Ильэс фэгъэхыгъэ зэнэкьокьухэм щытхур къащыдехы. Художественнэ пашэу Елена Щербак кызырэталауагъэу, сэнаушыгъэ зыхэлэ клэлэцыкьлэхэм Адыгеим ыцлэ лъагъу алэты. Мыгъэ Москва щылагъэх, гъэхъагъэхэр ашыгъэх.

Сурэтым итыр: Мыекьуапэ иклэлэцыкьлэ орэдылокъэшъокло купэу «Радугэр».

Зэделэжъых

Зэфэшлыгъэ лахъэхэлэ обществэу «Радуга» зыфилоу Джарымэкьо Хьызыр Нухэ ыкьор зипащэм бэмышлэу тыщылагъэти, пхъэшхъэ-мышхъэ чыгъхэм адэлэжъэрэ бригадэр джыдэдэм зыпылпыр къытфалотагъ. Бригадэм пэщэныгъэ дызезыхъэрэ Краснодар аграр академиир къэзыухыгъэ Стаценко Дмитрий Виктор ыкьор ары. Ар специалист ныбжьыкьлэми, академием шлэныгъэу щызэригъэгъотыгъэхэр чыгъхэтэлэжъынымклэ гъэхъагъэ хэлъэу егъэфедэх. Бригадэм хэт нэбгыри 7-м ильэсыбэ хъугъэу мыхьымэтшлэплэм Иоф шашлэ, Иофшлэклэ амал дэгъуи ял. Ахэр егугъуэз гектар 40 зэлызылубытырэ пхъэшхъэ-мышхъэ чыгъхэм ящыклагъэр арашыллэ. Джыдэдэм ахэр

къаупхъухъэх, етланэ чыгъэшлэхэмклэ яшлушлэщтых.

Бригадирым кызырэтфалотагъэмклэ, Иофэу зэшлуахырэ бэми, зэфырекъужыхы. Ау пхъэшхъэ-мышхъэхэм яугъоижыгъо кызысыкьлэ, нэмыкь бригадэхэм ахэтхэри, фэбаплэм щылажъэхэрэри кыыздырагъалэх.

Мякота Надеждэ Михаил ыпхур бригадэм ипециалист анахъ дэгъухэм ахалытэ. Мыщ зыщылажъэрэ ильэс 28-рэ хъугъэш, сэнэхъатэу кыыхыгъэмклэ клэ-гъожъэу зыкьлэ кыыхыгъэп, щытху пылэу сыдигъуи Иоф егъэцаклэ.

Сурэтым итыр: **Надеждэ Мякота чыгъхэм апэупхъухъэ.**

Тезыхыгъэр
Леонид Мертц.

Янэплэзгъу рагъэкьыхэрэп

Сэкъатыныгъэ зилэхэм ыкли ветеранхэм яофгыгъохэм афэгъэзэгъэ Советэу Адыгэ Республикэм и Лышхъэ дэжъ щызэхащэгъэм мэлылфэгъум и 29-м зэхэсыгъо илагъ. Иофтхъабзэм хэлэжъагъэх АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковар, АР-м и Къралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэу Ирина Ширинар, Мырзэ Джанбэч.

АР-м цыфхэм Иофшлэплэ ягъэгъотыгъэнымклэ къралыгъо къулыкьум и Гъэорышлэплэ ипашэу Галина Цыганковам сэкъатыныгъэ зилэхэм альэныкьокьлэ 2014-рэ ильэсэу тызыхэтэм Гъэорышлэплэм Иофэу ышлагъэм ыкли тапэклэ пшэрылэу илэхэм зэхэсыгъом хэлажъэхэрэр щигъэгъо-загъэх. Ащ кызырэталауагъэмклэ, сэкъатыныгъэ зилэхэр мыухъумэгъэ цыфхэм зэу ащыщых ыкли ахэм зерищыклагъэу лэпылэгъу афэхъугъэнхэм аналэ тырагъэты. Мы купым хахъэхэрэм Иофшлэплэ чыплэхэр ягъэгъотыгъэнхэмклэ Гъэорышлэплэм маклэп зэшлуихырэ. Сэкъатыныгъэ зилэ цыфхэм Иофшлэ ягъэгъотыныр псын-клагъоу щытэп ыкли кыныгыуабэ кыпэклэ. Сэкъатыныгъэ зилэхэр ягупчэхэм зыпари пэрыоху къафэмыхъоу якло-лэнхэмклэ хэушхъафыкыгъэ

дэклояплэхэр 2007-рэ ильэсым кыщегъэжъагъэу агъэпсыгъэх. Иофшлэплэ чыплэхэр нахыбэу мы купым хэхъэрэ цыфхэм ягъэгъотыгъэнхэмклэ УФ-м проект ыгъэхъазырыгъ ыкли ащ пэлухъашт ахъщэр Федеральнэ бюджетым къытлупщынэу щыт. Джащ фэдэу сэкъатыныгъэ зилэхэм адэлэжъэрэ пашэхэм апае Иофтхъэбзэ гъэнэфагъэхэр афызэхашэх. 2013-рэ ильэсым сомэ мин 66-рэ мы Иофтхъабзэм пэлауагъэхъагъ, 2014-рэ ильэсым сомэ мин 69-рэ тырагъэклодэнэу унашъо щыл. 2014-рэ ильэсым зэкълэмклэ сэкъатыныгъэ зилэ нэбгырэ 48-мэ Иофшлэплэ чыплэхэр арагъэгъотынхэ фаеу программэм къыделъытэ. 2009-рэ ильэсым кыщегъэжъагъэу сэкъатыныгъэ зилэ нэбгырэ 72-мэ ащ фэдэ амалхэр аратыгъэх. Ахэм ащыцэу нэбгырэ 57-мэ непэ кы-

зынэсыгъэм яИофшлэ зэпыу фэхурэп. Непэрэ мафэм еху-лэу сэкъатыныгъэ зилэ нэбгырэ 72-мэ Иофшлэплэ арагъэгъотын альэклэныу вакансиехэр щылэх, гурытымклэ лэжъа-пклэу ахэм апылпыр сомэ мин 12 мэхъу. Джырэ уахътэм сэкъатыныгъэ зилэ нэбгырэ мин 8-м еху республикэм ис, тельхъэплэ зэфэшхъафхэм-клэ ахэм япроцент 30-м Иоф ашлэрэп.

АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымклэ иминистрэ игуадзэу Чэужъ Нателлэ Хэгъэгу зэошхом иветеранхэм ыкли сэкъатыныгъэ зилэхэм диспансеризация зэрарагъэклурэм кытегушылагъ. Ащ кызырэталауагъэмклэ, гухэклэ нахъ мышлэми, Хэгъэгу зэошхом иветеранхэм япчъагъэ ильэс къэс нахъ маклэ мэхъу. Диспансеризацием нэмыкьлэу япсауныгъэ зэтырагъэуцожьын альэклэнымклэ Иофтхъэбзэ зэфэшхъафхэр афызэхашэх. Ащ нэмыкьлэу Хэгъэгу зэошхом иветеранхэр ыкли сэкъатыныгъэ зилэхэр чэ-зыум хэмытхэу лэзэплэхэм кы-щылэзэнхэ альэклэныхэмклэ лъэшэу аналэ тырагъэты.

Нэужым хъафизэхэм я Урысые обществэ и Адыгэ республикэ организации итхъаматэу Нэхъе Руслъанрэ «Сэкъатхэм я Урысые обществэ» и Урысые общественнэ организации итхъаматэу Агьыржъэнэкьо Симэрэ зэхэсыгъом кыщыгушылагъэх, непэрэ мафэм ехулэу анахъ гумэклэгъоу ялэхэм къащыуцгъэх ыкли тапэклэ ахэр дэгъэзыжыгъэ хъунхэм-клэ шлэгъэн фаехэм пашэхэр щагъэгъозагъэх.

КИАРЭ Фатим.

Къэгъэлъэгъон гъэшлэгъонхэмкIэ зэфашыжьи

**Мыекьопэ къэралыгъо технологическэ университе-
тым щызэхашэгъэ ныбжьыкIэ фестивалэу «Сту-
дентхэм ягъатх 2014-рэ» зыфиорэм изэфэхьысыжъ
концерт мы мафэхэм кIуагъэ.**

лофтхьабзэр къызэлъуихыгъ мы апшъэрэ еджаплэм иректорэу Къуижъ Саидэ. Студентхэм ямафэхэр гъэшлэгъонэу агъэ-клонхэм, сэнаушыгъэу ахэлъыр къагъэлъэгъоным мыщ фэдэ фести-
вальхэр зэрэфэлорышлэхэрэр ащ къылуагъ. Лъэшэу игуапэу фестивалыр къызэрэзэлъуихырэр Къуижъ Саидэ къыхигъэщыгъ.

Гъэтхалэм и 20-м къыщегъэ-жъагъэу мэлъыгъэу и 29-м нэс фестивалыр рекло-кIыгъ. Хэгъэгу зэошхор зау-хыгъэр илъэс 69-рэ зэрэхъурэм лофтхьабзэр фэгъэхьыгъагъ. Студент 200-м ехъу фести-
валым хэлэжъагъ. Мэфэ зэфэ-шъафэхэм къаклоцI ахэм яфа-культет ыцIэ дахэкIэ рарагъэл-оным фэбэнагъэх, къэгъэлъэгъон гъэшлэгъонхэр къашыгъэх, орд-хэр къалуагъэх, къэшъуагъэх. Теклоныгъэ къыдзыхыгъэ ко-мандэхэр къыхагъэщыгъэх, шу-хьафтынхэр Къуижъ Саидэ ари-тыгъэх. Ахэм афэгъушъуагъ, аго-

тэу сурэтхэр зытыраригъэхы-гъэх ыкIи сэнаушыгъэу ахэлъым хагъэхъо зэпытынэу афэлъэ-луагъ.

Нэужым анахъ дэгъоу къы-хахыгъэ къэгъэлъэгъонхэм-

кIэ лофтхьабзэр лъагъэкIо-тагъ.

**ГЪОНЭЖЬЫКЪО
Сэтнай.**

Сурэтхэр Iэшъынэ Аспъан тырихыгъэх.

Тызэрафэразэр ятэжъугъаIу

**Мэлыгъфэгъум и 16-м къыщегъэжъагъэу жьоны-
гъуаклэм и 9-м нэс «Урысыем ипочтэ» игъэоры-
шлэу АР-м щылэм шлушлэ лофтхьабзэу «Шъуи-
чIыгогъухэр къышъуфэразэх» зыфиорэр зэхещэ.
Ар Хэгъэгу зэошхом теклоныгъэ къызыщыдахыгъэр
илъэс 69-рэ зэрэхъурэм фэгъэхьыгъ.**

Почтэм зехищэрэ лофтхьабзэм ишъуагъэкIэ Адыгеим щыпсэу-хэрэм ветеранхэм зэрафэразэ-хэр аралон, гуфэбэныгъэ зыхэлъ гуцылэхэр зэрытхэгъэ тхьапэ-хэр афарагъэхьынхэ альэкIышт.

Нэбгырэ пэпчъ лофтхьабзэм хэлэжъэнэу амал илэшт. Ащ пае открыткэ е маркэ зыте-гъэпкIэгъэ конверт къыщэфы-нышъ адрес гъэнэфагъэу шы-мытэу, «Ветераным пай» ылоу

тетхагъэу аригъэхьышт. Ащ нэмыкIэу ежъ цIыфым ышIыгъэ сурэти ветераным фи-гъэхьын ылъэкIышт. Языгъэхьы-рэм ымышIэн ылъэкIышт зыфи-гъэхьырэм ыцIи ылъэкъуа-ци, иадresi, ау гуцылэ фабэу псымэм итыр шлокI имы-лэу ветераным IукIэшт.

Ащ фэдэу адрес зытемыт-хэгъэ псымэхэр почтэм икыу-тамэхэм ачIэт ячикхэм ары-шъудзэн шъулъэкIышт е поч-тальоным ешъутыми хъушт.

(Тикорр.).

ИОФШIЭНЫР

БэшIагъэ зызэмышъокIыгъэр

**Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъоты-
гъэнымкIэ икъэралыгъо къулыкъу и ГъэорышлэIэ
цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным изытет ехы-
лэгъэ зэфэхьысыжъхэр тхьамафэ къэс ешIых.**

Ахэм къызэрагъэлъагъорэм-кIэ, IофшIэн зимылэхэу офици-альнэу атхыгъэхэм япчъагъэ республикэм лъэгаплэу щырилэр процент 1,3-м теуцуагъэу, ар зызэмышъокIырэр тхьамэфэ пчъагъэ хъугъэ. Мары аужырэ тхьамафэм, нэмыкIэу къэпIон хъумэ, мэлыгъфэгъум и 9-м къышъублагъэу и 15-м нэ-сырэ пIальэм къыгъэлъэгъуа-гъэр.

Къызэрэтлуагъэу, IофшIэн зи-мылэхэу атхыгъэхэм япчъагъэ Iоф зышIэн зылъэкIыштхэу Адыгеим щыпсэухэрэм япро-

цент 1,3-рэ мэхъух. ЗэкIэмкIи учетым хэтхэр нэбгырэ 2684-рэ. ТелъхьэлIэ зэфэшъаф-хэм апкъ къыкIэу тхьамафэм къыклоцI нэбгырэ 203-рэ уче-тым хагъэкIыжьи. А пIальэм IофшIэн зимылэхэу альытагъэ-хэм япчъагъэ нэбгыри 100-м нэсыгъ. Ащ щыцэу нэбгыри 6-р IофшIапIэхэр зэрэзэфашы-жьи. Ахэм е алутхэр нахъ ма-кIэ зэрашыгъэхэм пае къылуа-гъэкIыгъ.

Экономикэм зыпкъытыныгъэ зэрэхэмылтым: предприятиехэм къыдагъэкIырэ продукцием,

агъэцэкIэрэ фэлэ-фашIэхэм щэфакIохэр дэу къазэрэкIэуп-чIэхэрэм къыхэкIэу пIэлъэ кIэкI-кIэ IофшIапIэр къызэтегъэу-цогъэным е IофшIэгъу пIальэр нахъ макIэ шыгъэным ехы-лIэгъэ унашъохэр ашIыхэу къы-хэкIы. Ащ фэдэ унашъохэм яхыплэгъэ къэбархэр зыцIэ къетIогъэ ГъэорышлэIэм Iоф-шIапIэхэм къылагъэлэсых. Зэ-фэхьысыжъхэм къызэрагъэлъэ-гъуагъэмкIэ, блэкIыгъэ тхьама-фэм предприятие зыхыбл фэ-дизмэ ащ фэдэ унашъохэр ашIыгъэх. Ахэм ащыщых къа-лэу МыекьуапэкIэ зэфэшIыгъэ Iахъэхэлъ обществоу «Адыг-гражданстрой», Теуцожь рай-онымкIэ хъызмэтшIапIэу «Син-дика Агро» зыфилохэрэр, нэ-мыкIхэр.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Бзылъфыгъэр хэкIодагъ

**Мэлыгъфэгъум и 27-м, пчыхъэр хэкIодагъэу Мые-
кьуапэ ипоселкэу Западнэм дэжъ «Мыекьуапэ —
Шытхьал» зыфиорэ мэшIоку псынIэу рыклорэм
къэхалхэм къыкIыжьищыгъэ нэбгырищыр тыри-
утыгъ, зы нэбгырэ а чIыплэм щыхэкIодагъ.**

Урысыем хэгъэгу кIоцI Iоф-хэмкIэ и Министерствэ транс-портнымкIэ и ГъэорышлэIэу Къы-блэ федеральнэ шъолъырым щылэм ипресс-къулыкъу къы-зэритыгъэмкIэ, мэшIоку гъогур зыщызэпыпчы мыхъушт чIыплэм

къэлэдэс нэбгырищыри тхьа-гъэх. Машинистыр гузэжъогъукIэ мэшIокур къызэригъэуцуштым пылбъыгъ, арэу щытми охътэ макIэ къызэрэфэнагъэм къы-хэкIэу игъо фифагъэп. А чIыплэм бзылъфыгъэм ыпсэ щыхэкIыгъ,

ащ игъусэгъэ нэбгыритIум шъобж зэфэшъафхэр атешагъэхэу сы-мэджъым нагъэсыгъэх.

Мы хъугъэ-шлагъэм фэгъэ-хыгъэу джыдэдэм зэхэфын-хэр макIох. Мыекьуапэрэ Шы-тхьалэрэ яполицие икыулыкъу-шIэхэм уплъэкIун лофтхьабзэу зэрэхьагъэхэм къызэрагъэлъэ-гъуагъэмкIэ, Мыекьуапэ щыщ нэбгырищыри, чэщым мэшIоку гъогоу урамэу Юбилейнэм дэкIырэм рыклоштыгъэх. Нэбгы-рищыри ешъогагъ.

АДЫГЭКЪАЛЭ КЪЫРАТХЫКIЫХЭРЭР

Чыфэу телъыр миллион 35-рэ

**Адыгэкъалэ илофшIапIэхэм, цIыфэу щыпсэухэрэм
газэу агъэфедэрэм ыпкIэ игъом зэрамытырэм
зырыгушылэхэрэр илъэс пчъагъэ хъугъэ. Тэри ащ
фэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр тигъэзет къыщыхэтыутыхэу
къыхэкIыгъ.**

Тышыгъуаз мы Iофым къа-лэм имэрэу Хъатэгъу Налбый зэригъэгумэкIырэм. Чыфэшхоу атель хъугъэр нахъ макIэ шы-гъэным фэгъэхьыгъэ зэлукIэу зехищэхэрэм тахэлажъэ. Ко-миссие гъэнэфагъэхэр зехи-щэхэзэ, IофшIапIэхэр, унагъо-хэр пчъагъэрэ къаригъэкIухъэу хъугъэ.

Ау Iофыр кIэкIырэм. Зы щы-сэ къэтхьын. Гъунэпкъэ гъэнэ-фагъэ зилэ обществоу «Газпром-межрегионгаз Мыекьуапэ» зы-фиорэм къызэритыгъэмкIэ, рес-публикэм коммунальнэ хъыз-мэтым илофшIапIэхэм газэу агъэстыгъэм тефагъэу къаты-жьи. Ащ чыфэу ательыр макIэп.

Ащ щыцэу Арбитражнэ хы-кумым унашъоу ышIыгъэм къы-дельытэ Адыгэкъалэ дэт мун-ципальнэ унитарнэ предприя-тиеу «Ресурсым» сомэ миллион 35-рэ къытыжьи. Ащ зэрэщытыр.

Гъэстыныпхъэ шхъуантIэр къэзытIупщыхэрэм гухэлъэу ялэр ащ нахыбэрэ чыфэр зы-тельхэм афамыгъэгъужьынэу ары. КъызэралорэмкIэ, чыфэ-шхо зытельхэр агъэпщынэщтых, газэу афатIупщырэр нахъ макIэ ашIэу аублэшт. Ащи къымыу-бытхэрэм, чыфэу ательыр къэ-зытыжьи. Ащ фемыжъэхэрэм псы стырыр алэкламыгъахъэу аублэшт. Ащ къыхиубытэштхэм Адыгэкъалэ апэ ит.

Нэбгырэ 50-м ехъумэ лъы атыгъ

БэмышIэу донорым и Мафэ Адыгэкъалэ шыагъэунэфыкIыгъ. Ащ ехъулIу лъыр зышалахырэ Адыгэ республикэ станциеу Мыекьуапэ дэтым къыкIи Адыгэкъалэ дэт сымэджэщым врач куп къэкIогъагъ. Ахэр къы-зэрыкIыгъэхэ автомашинэшхор цIыфхэм лъыр алыхыгъэным те-гъэпсыхьагъ. Ащ хэтыгъэх лъы зытынэу къыкIуалэхэрэр зы-шатхыхэрэр, а зы уахътэм нэ-бгыритфым лъыр зышалахырэ зал, врачымрэ лаборантымрэ

якабинетхэр. Автомашинэм ыклоцI итыгъэх гъэуцъыалыи, кондиционери, нэмыкI оборудо-ваниехэри.

Мы мафэм лъы зыты зы-шIоигъоу къэкIогъагъэр мэкIа-гъэп, чэзыоу къызэпыуцогъа-гъэх. Ахэм ахэтыгъэх илъэсыбэ хъугъэу а Iофым хэлажъэхэрэ-ри апэрэу лъы зытынэу изы-хъухьагъэхэри. Сымэджэщым илофшIапIэхэм ямызакоу, Пен-сиехэмкIэ фондым и Гъэоры-шIапIэ, цIыфхэр социальнэу ухъумэгъэнхэмкIэ къэлэ къу-лыкъум, нэмыкI IофшIапIэхэм къарыкIыгъэхэр лъыр тыгъэным хэлэжъэнхэу къэкIогъагъэх, Теуцожь районми купышхо къы-кIыгъагъ. А мафэм нэбгырэ 50-м ехъумэ лъыр атыгъ. Лъыр зышалахырэ республикэ стан-цием къыкIыгъэ врачхэм цIы-фыбэ къызэрафэклъагъэр лъэ-шэу ягопагъ, къэлэдэсхэм къа-фэразэхэу кIожьи. Ащ

НЭХЭЕ Рэмзан.

Ахъщэр нахьыбэу агъэклоды хьугъэ

Илээсыр икы зыхьуклэ цыфхэр ренэу зы зэхьоклыныгъэ горэ кьэхьуным ежэх, егъэгумэкых. Зэмклэ уасэхэм кьахэхьошт ало е ахъщэр кьы-зэблахьуным тещыныхьэх. Гу-щылэм пae, Олимпиадэр текы-фэ, ащ ыуж ахъщэм зыгорэ кьехьулэщтэу, е кьызэблахьу-щтэу, е ыуасэ кьелыхьщтэу алощтыгъ. Ащ кыгъоу кьэбар кьеклоклыхьыщтыгъ «Олимпи-адэм ежэх нахь, илээсыклэ ужым уасэхэм лъэшэу кьа-хэхьоштэу».

Ау илээсыклэр кьэмысызэ, зэклэ товархэм ауасэ кьыхь-хьуагъ. Мыщ нахь маклэу, мыд-рэм нахьыбэу кьахэхьуагъ плон умылэклынуэ зэклэми ауасэ зыкылэтыгъ. Гущылэм пae, щэ литрэу сомэ 24,5-рэ зыосагъэм нелэ тучанышхохэм сомэ 33,5-рэ ациуас, Мыекъопэ щатэу грамм 400 зэрыт ста-кан инэу сомэ 42-рэ зыосагъэр 55,70-рэ хьугъэ. Тхьапш джы чыплэм кьышашырэ щэхэклé про-дукцием кьыхьхьуагъэр? Ащ фэдэх адрэ товархэри. Зэгорэм унашэо шылагъ, ар кьы-дальытэзэ, уасэхэр агъэнафэ-

хэуи алощтыгъ — чыплэм кьы-шашырэ щэхэклэхэм амал илэу кьахэхьуаным пыллыгъэх.

Уасэхэм альпылээрэ экс-пертхэм ушэтынэу ашыгъэхэм кьызэрагъэлъагъорэмклэ, мы аужырэ илээс 15-м кьыклоцл апэрэу Урысыем щипсэхэрэм ахъщабэ агъэклодэу рагъэжыагъ, агъэтлыллыным пымылхьэу мэщэфэх, унагъом кьыхьэрэ ахъщэм ипроцент 80-р зыго-рэхэм апэлуагъахьэ.

«Урысые гъэзетым» кьызери-тырэмклэ, мы илээсым иапэ-рэ мэзищ лъэшэу ахъщэ зыгъэ-клодыгъэхэм гъомылапхьэп ащэ-фыгъэр, машинэ дэгъухэр, унэгъо лэплэ дахэхэр, нэмыклé кьыгъо лъаплэхэр, смартфонхэр, план-шетхэр, псэолъапхьэхэр, лэклэб кьэралыгъохэм кьащашыгъэ лэзэгъу уцхэр арых нахьыбэу ахъщэр зыпэлуагъэхьагъэр.

Товархэр ащэфынхэу цыфхэр тучанхэм зыкыяклогъэхэм лъапсэ имылэу щытэп. Ахъщэ зилэхэр мэщынэх урысые сомэм ыуасэ кьелыхьнуэ. Ащ тетэуи мэхьу. Экспертхэм кьызэралытэрэм-клэ, сомэр долларым елыты-гъэмэ, проценти 9,21-клэ нахь

пыут хьугъэ, еврэм егъэпшагъэ-мэ — проценти 9,4-клэ кьелы-хыгъ.

Ахъщэр кьызэрахьыгъэ счет-хэр урысые валютэр зэрыл-хэр арых. Блэкыгъэ илээс-хэм сомэм ыкыуачлэ кьелыхьнуэ шынагъо шылэ зыхьуклэ, ва-лютнэ счетым ралъхьажы-щтыгъ, ау мызэгъогум тучан-хэм ачлагъэклодагъэу ары эк-спертхэм зэралытэрэр.

Мы аужырэ илээс зытлум ахъщэшхо зыпэлухьэрэмэ апэ итых унэ дэгъухэм яшын, ящэфын ыкли машинэ зэтэгъэп-сыхьагъэхэм ящэфын. Маши-нэр нелэ цыфым анахь ищы-клагъэхэм апэ ит хьугъэ. Ахъщэ зилэм зы машинэп, тлуи, щи илэн ыльэкышты. Ар дэгъу, зыми емыклоу ыльытэрэп. Ау нелэ кьэлэ гъогухэм, щагухэм ащы-хьурэр зэклэми январылэгъу. Мыекъуапэ Краснодар фэдэу мафэ кьэс «пробкэхэр» имы-лэхэми, пчэдыжыпэм ыкли пчыхьэм сыхьатыр тфы ужым кьышгъэжыагъэу кьэлэ гъо-гухэм ащызеклогъуаеу мэхьу. Тищагухэм уялпыми кьэошлэ мафэ кьэс автомобиль дэгъу-

хэм япчъагъэ кьызэрэхьахьор-рэр. Щагухэу ащ фэдиз ма-шинэ пчъагъэм темыгъэпсыхьа-гъэхэм уадэхьаныр нелэ кьин хьугъэ. Угузажыоу «Скорэм» укьеджагъэми, щагухэм кьа-дэхьан ыльэкыштырэп. Унагъом зы машинэ илэмэ зэрикъу-щтыгъэм фэдэп, ыныбжэ икьу-гъэу ащ исы пэпчэ машинэ илэн фаеу нелэ кьеклы.

Ары щагухэм дэхьаплэ зы-кыямылэжыыр, ахэм ерагъэу ахэкыхьэзэ унэ члэхьаплэхэм зыкыяклогъыхьэрэр. Машинэхэм япчъагъэ кьызэрэхьахьорэм фэдэу нахьыбэ хьуштымэ, илээс зытлуклэ сыда кьэхьуштыр? А упчлэр зэстыгъэхэми адемыгъэ-штэн пльэкыштырэп.

— Ошлэ, машинэ дэгъум уип-сауныгъэ, уищылэныгъэ кьеухьу-мэ. Хэта ащ исынэу фэмы-ер? Етланэ клалэхэр арых нэ-цлалэхэр. Щылэ-щымылэм пыл-хэп, ишэогъу зэрыс машинэ дэгъум фэдэ ежыри исынэу фэй. Кьэплъфыгъэ зыхьуклэ кьызэрэолъэурэр фэмышлэн пльэкыштырэп. Щагухэм, урамхэм кьарыклоштыр арымэ, а лофым ягупшысэн фаехэр щылэхьэбэ? Тэ кло цыфхэр зэрэхьоу ты-хьун, — джары нахьыбэмэ кьыталуагъэр. Арышъ, маши-нэхэм япчъагъэ хэхьошт, цыф-хэм ягъот инахьыбэр ахэм апэлухьащт.

СИХЬУ Гоцнагъу.

ЧЫФАШТЭХЭР

Кьэмыуклыгъэ мышъэм ышъо ущымыгугъ

Бэшлагъэу зажэхэрэ хэбзэ-гъэуцугъэу цыфыр зэтэзыгъэ-клэ, истыхьагъэклэ лъытэгъэ-ным ехьылагъэр Кьэралыгъо Думэм гъэтхэ зэхэсыгъохэм атефэу ыштэнклэ ыкли илээ-сым ыгузэгухэм адэжэ кыуачлэ илэ хьунклэ энэгугъо. Ащ тетэу кьылуагъ чыплэ банкхэм я Ассоциация ипашэу, депута-тэу Анатолий Аксаковым. Цыфыр имылуклэ зэтэзыгъэу лъытэгъэным ихэхьаплэу, ип-чэшъхьалоу агъэнэфэгъэгъэ сомэ мин 300-р зэмыхьоклыгъэу кьэнэжынклэ энэгугъо. Чы-фэр хэтхыкыжыгъэным е хьы-кум зэхэфын кьыпымыклэу мэклэ-маклэклэ ыкли плалэр зэклэхьагъэу атыжызэ ашынэу

гъэнэфэгъэным фэшл чыфаш-тэхэм лэпылэгъу афэхьуштыр фи-нанс бэдээршыллэм иобществен-нэ зэгъэшлужьагло. «Джащ фэдэ хэбзэгъэуцугъэм ипрокет гъэтхэ зэхэсыгъохэм яхьуллэу Кьэ-ралыгъо Думэм хилъхьанэу Урысые Федерацием и Пра-вительствэ зегъэхьазыры», — журналистхэм кьариуагъ фи-нанс омбудсменэу Павел Мед-ведевым. Шьугу кьэтэгъэклэ-жыи ащ икьулыкьу урысые банкхэм я Ассоциация зэрэ-зехищгъагъэр, ау чыфаштэхэр кьэухьумэгъэнхэм фэшл ащ лэпылэгъу фэхьуштыр хэбзэгъэ-уцугъэр джыри щылэгон.

— Цыфыр мылукьумклэ ис-тыхьагъэу, зэтэзыгъэу лъытэгъэным ехьы-лэгъэ хэбзэ-гъэуцугъэр щы-мылэгъу нахь мышлэм, нэб-гырипшл пчъагъэ истыхьагъэхэу згъэпсыгъэ, — кьелуатэ Павел Медведевым. — Чыфэр аты-жынуэ амал зэрамылэр чы-фэтхэм яплон пльэкыным иамалхэр зэ-рэмалхэр агу-рызгъалоштыгъ. Банкхэм хьыку-

мым зыфагъазэщтыгъ, адрэм банкхэм яшлоигъоныгъэ те-гъэпсыкыгъэу унашэо ышы-щтыгъ, ау хьыкум гъэцэклякло-хэм чыфаштэхэм кьалыпхын мылукьу арагъотылэщтыгъэп, сыда плэмэ сэ зыкысфэзы-гъазэхэрэр чыфэр зымыты-жынышхьуштыр ары нахь, зэ-кьодзаклохэм афэдэхэп. Кьы-зэрыклоу гъэпсыгъэ а схемэм зыкымыгъэшъыпкьэжыгъэу зыкли кьыхэкыгъэп. Чыфаштэм сэкьатныгъэ илэ хьугъэмэ, чыфэр тыратхыкыжынуэу тязэгъын пльэкыштыгъ.

Зипалъэ икыгъэ чыфэхэм яхьылэгъэ кьыныгъохэр гъэ-лорышлэгъэнхэм епхыгъэ циви-лизованнэ шыклэхэр обще-ствэм ищыклагъэх. Гупчэ бан-кым ипчъагъэхэм кьызэрагъэ-

лъагъорэмклэ, мэзаем ехьуллэу зэклэ банкхэм чыфэхэу аты-гъэхэм япроцент 12,5-р ипла-лъэм ехьуллэу атыжыгъагъэп. Ащ щыцэу проценти 6,4-р за-мытыжыгъэр мэзищым ехьу-щтыгъ. Лофыр нахь кьинэу зы-щыгъэпсыгъэхэр шэсыр кьа-мыгъэлъагъоу чыфэхэр зэра-тыгъэхэр ары. Чыфэхэм я-процент 14,4-р а шыклэм тегъэп-сыкыгъэх, автомашинэ кьащэ-фыным пae чыфэу аратыгъэхэр проценти 8,5-рэ мэхьух.

Зэклэ чыфэ зыштагъэхэм азыныкьом зэралытэрэмклэ, чыфэхэм япхыгъэ пшъэрыл-хэр кьыныгъошхоу гъэпсыгъэх — нэбгыри 10-м щыцэу 4-м чыфэр затыжырэу ужым фе-дэу кьафэнэжырэу щылэклэ амал анахь маклэм тетэу псэ-

унхэм фэшл ящыклагъэм нахь макл.

«Экономикэмклэ апшээрэ еджаплэм» ышыгъэ упльэкы-ным кьызэригъэлъагъорэмклэ, финансхэм япхыгъэ гъэсэнэгъэу цыфхэм ялэр цыкы дэд. Фи-нанс организациехэм адашлэрэ зэзэгъыныгъэхэм ямыджэхэу яплэнэрэ пэпчэ аклэтхэ. Яп-лэнэрэ пэпчэ яджэ, ау арыт-хагъэр дэгъоу кьагурылуагъэми кьагурымылуагъэми аклэтхэх. Бэклэ ащ елытыгъ чыфэм кьинэу кьыпыкыжыштыр.

Чыфэхэр бэу зэраштэхэрэ ыкли амытыжыгъэхэр бэу зэ-рээтэохэрэр цыфхэм гулгы-тэныгъэ икьу зэрахьмылым елытыгъ, — ело финанс ом-будсменэу Павел Медведевым. — Ящыклэгъэ дэдэу щымыт пкыгъохэр чыфэклэ ащэфы-хэу маклэп кьызэрэхэклэрэр. Ащ кьыхэхьожыи ялофышлэхэм шлухьафтынхэр зэраратыхэрэ шыклэхэу банкхэм агъэфедэ-хэрэри. Товарыр нахьыбэу луагъэклэмэ, шлухьафтынхэр зэраратыштыр шыклэ зэфэшъхьа-фыбэ тыхэгъэу щагъэфедэ. Шьыпкэ, банк пстэури зэфэдэх плон пльэкыштыр. Уимыгъэрэ-зэнэу зыщыгъэпсыгъэхэри, щысэтэхьыплэу щытхэри ахэм ахэтых. Ау пстэуми анахьэу чыфэхэр зэтеонхэм лъапсэ фэхьурэр экономикэ лофыгъохэр псынклэу зэрээзэокыхэрэр ары. 2011 — 2012-рэ илээсхэм фе-дэшхо кьалэкляхьащтэу цыфхэр зэрагъэгугъэщтыгъэхэм зыкы-гъэшъыпкьэжыгъэп. Павел Мед-ведевым зэриллытэрэмклэ, чыфэ зытэльхэу зыкыфэзы-гъэзагъэхэм янахьыбэм фэдэу кьалэклахьэрэм кьышыклагъ, гущылэм пae, шлухьафтынхэр кьаратыгъэхэп.

СЭХЬУТЭ Нурбий.

Непэрэ ныбжьыкълэхэм уяплымэ уащымгушуклын плъэ-кырэл. Ахэр плъэханэу ты-зыхэтым диштэу дахэу фэ-пагъэх. Тыгуасэ ащыгыгъэр непэ зыщальэжырэп, неущнах дахэу зызерафэпэщтым ууж итых. Зэкълэри еджэ, сэнэхьат зэфэшъафхэр зэрэ-зэрагъэгъотыштым пылтых. Студентхэр автомашинэ псынклэ-

ядунайхэр ахьожьыгъэх, ахэр псаухэзэ янэу Мэхъан игъашлэ уухыгагъ. Хьамедэ ишъхэгъу-сагъэу Любэ бзылфыгъэ хъуп-хьагъ, хьаблэу зыхэсыгъэм щыцлэрыуагъ. Ау ари дуна-им ехыжыгъ. Джы ащ икълалэ унэгъо дахэ илэу унэм кьинагъ.

Непэ асфальт урамым узы-рыплэклэ, зы нэбгырэ теп-

апэу кьегъоты, нэужым плъэны-кьуитлурэ зэфэразэхэу зэбгъо-дэклыхьых.

Лэпэлэсэхэм анахь кьахэщэу Къэбыхьаблэ дэсыгъэхэм ащы-щыгъ Цуамыкьэ Осмэн, ильэс заула хьугъэу щымылэжымы, ащ игугъу бэрэ ашлы, шлуклэ агу кьэкълыхьы. Сэ дэгъоу кьэзэшлэжы кьуаджэм электр-ичествэ кьызырагъэуалэм,

Ау лэфэу ашлэрэм, кьинэу альэгъурэм кьыкълорэ шыла-гъэп. 1945-рз ильэсым пшэ-хьулэгу зилэ тракторыклэу «СТЗ» НАТИ зыфалощыгъэм фэдэу колхозым кьыфэкълуа-гъэм Осмэн зытырагъэтыс-хьэм, колхоз псаум ичыгухэр, зэкълэу хьунэу, чэщи мафи имылэу зэрижыгъагъэр бэмэ кьашлэжы.

а плъэханым ар ильэс 56-м итыгъ. Зыхэтыгъэ купым еллы-тыгъэмэ, ар лыжыгъэ. Зэры-кълощтэ гьогур тэрэзэу зэрамы-шлэрэм кьыхэкълэу тятэ кьеуп-чыжыштыгъэх пащэхэр. Пшы-зэрыкл гьогухэмрэ станицэхэм-рэ ар ащыгъозагъ. Кълэклэу кьэплон хьумэ, зыдэклорэ ста-ницэу Веселаям нэс тхьама-фэрэ тетыгъэх. Окопытлхэр

ТЕКЮНЫГЪЭМ ИЯ 69-РЗ ИЛЬЭС ИПЭГЪОКИ

Лъэхъэнэ дэим тэри тыкьыхиубытагъ

хэмклэ мээчэхъ. Мобильнэ телефон зимылэ ахэтэп. Ау тэ «гъэ мыгъом» тыкьыхиубы-тагъэу, ныбжьыкълэгу тимылэу кьэатхыгъ. 1941 — 1945-рз ильэсхэр ары чылэм дэсыгъэ унагъохэм ялофхэр зыдэгъэр. Хьулфыгъэ чьэпхыгъэхэр заом ащэгъагъэх.

Тышэожьыезэ унагъом лэпы-лэгъу еттэу едгъэжыагъ. Гъэ-стыныпхьэм изэгъэулу, хатэм илэжыын, мэкъум иупклэн ыклэ икьышжыын тапылгыгъ, еджэ-ныри ащ дыхэтыгъ. Тызщеджэрэ еджаплэр икьоу агъэпллыштыгъ-гъэп, классхэр чылагъэх. Тыз-тетхэни, тхылы тилагъэхэп. Шыгын фабэ, лъэкьопылхьэ тэрэз зимылэхэр еджаплэм члэ-кълыхьыштыгъэх. Дзэкълон ши-нел тлурисэжъхэр шъэожьы-ехэм кьащылэлэу ащыгыгъэх. Унагъохэм чэщырэ фэтагын остыгъэхэр ащагъаблэщтыгъэх, ари гъотыгъоягъэ. Остыгъэ «пэнэшуклэ» заджэщтыгъэхэм унэ кълочлхэр ерагъэу кьагъэ-нефштыгъэх, пэри ыкудэщтыгъ. Электривествэр пкълыхьаплэуи альэгъугъэп. Кьыныгъэми, чэм лъфагъэ зилэ унагъом исабыл-хэр зы мафи мэлэклэ ыгъэллэ-гъэхэп. Гьогухэр псынжэ утлэрэ-хыгъэу, джарэу лэягъэх, лъэсэу ухэклын умылэкълэу щытыгъ.

Заор кьызэрежыагъэм тетэу хьулфыгъэ чьэпхыгъэхэр зэкълэ дашыгъэх. Тигъунэгъоу Бэт-мыт Шэбанэ 1941-рз ильэсым Дзэ Плъыжыым ащагъ, ау кьы-гъэзэжыгъэп. 1943-рз ильэ-сым игъэтхэлэ мазэ фронтым зэрэщыфэхыгъэр, зыдэхъугъэр амышлэу зэрэклодыгъэр «Книга памяти» зыфилорэм итхагъ. Шэбанэ заом защэм кьыши-нагъ клэлипллэрэ пшэшъитлурэ. А купыр ным кьылэхэнагъ. Ау Мэхъан ыгу клодыгъэп, уна-гъор хищыжыын ылэкълыгъ. Кълэлэ нахьыжытлоу Хьанахьорэ Кьадыррэ аныбжэ имыкьугъэу тракторым тетлхьыагъэх, кол-хозэу Шэуджэным ыцлэ зы-хьырэ Къэбыхьаблэ колхозым ильэсыбэрэ щылэжыагъэх. Нэ-ужым, клэлаклэхэзэ нахьыкълитлоу Хьамедэрэ Къэпланрэ тракт-орист хьугъэх. Сыдэу щыт-ми, зэшилплыр механизатор цлэрылохэу, агуи апси етыгъэхэу колхозым хэтыгъэх, дахэкълэ ягугъу арагъэшлыгъ. Ахэм аклэхэкълыгъэр кьиплотыклын хьумэ кэбгъэхьыен фаер бэ. Ау зэшилплыри, ашыпхьоу Буби

лъагъорэп. Ныбжьыкълэхэр дэ-кълыхьых, лэфшлэлэ зыдэщылэм маклох. Пенсием кълуагъэхэу дэххэр яунэхэм арысых, яща-гухэм ащэлэо-лъаох. Ахэм ащы-щых Къэрэбыт Инвер, Къэ-лэшъао Султлан, Цуамыкьэ Мыхьамодэ, Хьажэукьэ Алы, нэмыклхэри. Зыцлэ кьеслуагъэ-хэм ащыщэу Къэлэшъэо Султ-ланэ пае гушылэ зау. Ар колхозэу Шэуджэным ыцлэклэ щытым ильэсыбэрэ механизаторэу щылэжыагъ, икомбайнэклэ лэжыгъэ тонн пчъагъэ кьыло-жыгъ. Мы лым колхозэу зыхэтыгъэр ыгъэлэплагъ, ыцлэ дахэкълэ раригъэуагъ. Ильэс зэкълэпыхлохэм ащ икомбайнэ-клэ фышъхьэ лэжыгъэу лухы-жыгъэр кьэлплытэнэу хьумэ, центнер мин пчъагъ. Гушылэм пае, зы гъемафэм ащ иком-байнэклэ коц центнер мини 9 — 10 кьымыложьэу кьыхэкълы-гъэп. Яколхоз лэжыгъэхэр зылуиыхьыхэкълэ гъунэгъу кьоджэ хьызмэтшлэпэм икоц хьа-сэхэр луиыхьынкхэу агъакло-штыгъ. Султланэ исурэт рай-оным и Щытхьу пхьэмбгъу имытэу зы ильэс кьыхэкълыгъэп. А плъэханым хыныгъом икълэу-хэм язэфэхьысыжыын фэгъэ-хыгъэ зэлукълэу районым щы-зэхашэщтыгъэм механизатор цлэрылохэм ягугъу кьызашылкълэ, Къэлэшъэо Султланэ апэу ыцлэ кьыралощтыгъэ. Илэх ащ орден ыклэ медаль зэфэшъаф-хэр. Ахэр ичаныгъэрэ ихъуп-хьагъэрэ кьэзыушыхьатырэ наградэ лъаплэх.

Непэ Султлан лэфшлэным иветеран анахь цлэрыломэ ащы-щэу алытэ, кьуаджэм шагъэ-лъаплэ, районми щызэлъашлэ. Арышъ, тыфэлъало ащ псау-ныгъэ пытэрэ щылэкълэ-псэукълэ дахэрэ илэнэу, ильэсыбэрэ щылэнэу, ибынхэм адэтхээнэу.

Лэшлагъэ зилэм уасэ фашы

Чылэхэм адэсыгъэх, джы-ри ащэпсэхэу лэпэлэсэхэр ыклэ сэнэхьат гъэшлэгъонхэр зилэ клэлэ чанхэр. Ахэр пхьашлэх, гьуклэх, механикых, слесарых ыклэ нэмыкълых. Автомашинэ псынклэхэмклэ лэпэлэсэхэр ахэм ахэплытэ хьущт. Ащ фэдэ цыфхэм кьоджэдэххэр инэу афэразэх. Гъэцкълэжыын-гъэтэ-рэзыжыын лэфшлэнхэр зищы-клэгъэ цыфым лэшлагъэ зилэр

Осмэн Цэй Андзаур игъусэу унагъо пэпчэ электричествэр зэрыкълощт гьучлычхэр зэрэра-щэлэгъагъэхэр. А лэфшлэныр заурым мы нэбгыритлур кьуа-джэм излектрикыгъэх. Джащ фэдэу Осмэн ежэ игъучлэгъэжэ агрегатклэ кьэхалхэр бгъуип-лымклэ кьызэралыхьэгъэ гьучлэ хьэгъэ чэур афигъэжыагъ. Бэ Осмэн шлушлагъэу илэр.

Зэо плъэханым тылым исы-гъэ цыфхэм ящылэкълэ-псэукълэгъэ кьыныгъ. Зилоф дэигъэхэр ныбжьыкълэхэр арыгъэх. Ахэм аклэхэкълыгъэр кьиплотыклын зыхьукълэ, бэмэ уанэсын фае. Сэ кьэслэжыгъыгъэшъ, сы-щыгъуаз 1941 — 1945-рз ильэс-хэм ыклэ зэо ужхэм тичылэ дэсыгъэ ныбжьыкълэхэм ящылэ-клэ. Гушылэм пае, ыпшэкълэ зигугъу кьышысшылгъэ Цуамы-кьохэм я Осмэн ильэс 15 на-хьыбэ ыныбжыгъэп тракторист сэнэхьатым рылэжъэнэу зы-фежъэм. Сэ сизакълэ, силэгъу-хэу чылэм дэххэм дэгъоу кьашлэжы заом илъэхьан ныб-жьыкълэхэр лэфшлэн хьылэхэм зэрафэгъэзэгъагъэхэр.

Шъэожьыхэр тракторхэм атэсыгъэх

Хэгъэгум пыир кьызытебанэ-клэ, ар кьэухъумэгъэн фаеу пшэрылышхо кьэуцу. Колхозым хэтыгъэ клэлэ чьэпхыгъэ-хэр аныбжыхэмклэ кьыхиубы-тэхи, военкоматом даригъэщы-хи, заом ащагъэх. Тракторхэм атэсын фэе цыфхэр агъоты-хэрэл. Лэф зышлэн зылэкълышт ныбжьыкълэхэр кьыхахыхэ зэ-хьум Осмэни ахэфагъ. Егъашлэм тракторым емыкълэлэгъэ клэлаклэхэр списокэм хатхагъэх. Купыр аугъой, Хьакурынэхьаб-лэ МТС-м трактористмэ якурсэу щызэхашагъэм шырагъэдженхэу агъэклуагъэх. Ахэр Осмэн фэдэ ныбжьыкълэхэу Мамырыкьэ Нур-бий, Бэтмыт Хьанахьы, Нэпшлэ-кьуй Султлан, Цуамыкьэ Ос-мэн афэдэхэр арыгъэх. Ахэм чылэм щыц бзылфыгъэ нэб-гыриши — Шъаукьэ Курац, Цуамыкьэ Цуц, Къэлэшъэо Пакъэ гъусэ афашыгъагъэх. Мыхэри курсхэм ащырагъэджа-гъэх, ау нэужым тракторым тырагъэтлхьыагъэхэп.

Трактористхэр чэщи мафи ямылэу шьофым щыжыоштыгъэх.

Окопытлхэр

1941-рз ильэсым ибжыхьэ Пшызэрыклэ плъэныкьом, кьалэу Тихорецкэ ыкълыбкълэ окопытлэ кълэагъэхэм Осмэни ахэтыгъ. Ащ изакълэ, Шэуджэным ыцлэ зыхьыштыгъэ колхозым щыц лэжыаглохэу купышхо хьурэм ныбжьыкълэхэри ахэтыгъэх, ад-рэхэр лыжыгъэх ыклэ бзыл-фыгъэ шъхьэзакълэщтыгъэх. Цуамыкьэ Осмэн окопытлэхэм ахэфэнэу зэрэхъугъагъэр бгъэ-шлэгъонэу щытыгъэп, сыда плэмэ ежэ фэдэ ныбжьыкълэхэу ащэгъагъэр мэклагъэп. Къэбы-хьаблэ колхозым икълыгъэхэу нэбгырэ 90-рз ащ кълэагъэх. Кълэклэу кьэплон хьумэ, кьаз-гъыр зылэтын зылэкълынэу нэбгырэ пчъагъэ ращэлэгъагъ. Рагъэжыгъэ окопытм ыгу-нэ плъэгъунэу щытыгъэп, ки-лометрэ пчъагъэ икълыхьэгъагъ. Икууагъэклэ метри 3,5-рз хьу-щтыгъэ. Окопытм итлын хэлэ-жыагъэх Краснодар крайм ис-таницэхэм, чылэхэм, кьутыр-хэм ыклэ село пстэумэ кьа-рыкълыгъэхэу нэбгырэ мин пчъа-гъэ. Колхоз пэпчэ ышхыштыр ежэ иягъ.

Хьатыгъужыкьое кьоджэ Советым хэхьэрэ колхозипллы-м нэбгырэ 360-рз ахашыгъагъ. Советымклэ пащэу афашыгъагъ агрономэу Юманкьулэ Шаки-рэ. Шэуджэн районым икълы-гъэхэмклэ лэшъхьэтэу агъэ-нэфэгъагъ партием ирайком исекретарэу Мамырыкьэ Иб-рахиммэ. Шыкуи, цукуи, лъэ-си зэхэтхэу ращажьэхэи, тхьа-мафэрэ гьогу тетыгъэх. Къэ-быхьаблэ колхозымклэ мэл 30, цуи 3, хьалыгъу, хьаджыгъэ, хэтэрыклхэр зыдырагъэжыагъэх. Нэфшъагъом чылэм зыдэклы-хэм, пчыхьэм Пшызэ лушъо нэсыгъэ кьодыагъэх.

Окопытлэ агъэклэгъэ купым сэ сятэу Заурбэчи ахэтыгъ,

станциэм дэс унагъохэм нэб-гырэ тлуритлэ-шырыщэу аты-рагъошагъ. 1941-рз ильэсым илэныгъо мазэ фэдэ дэдагъэ-ти, окопытлэхэм шыгын псынклэ фэшъаф ащыгыгъэп. Ау апэрэ пчэдыжыым лэфшлэ кьэклуагъэхэм чыгур зэригъэ-щтыгъэр альэгъугъ. Чьылэ, фабэ ялагъэп, зэкълэри агъэтлагъ. Мафэ кьэс зы нэбгырэм етлэ кубо-метри 4 кьырихын фаеу пшэ-рылэ илагъ. Ар бгъэцкълэнкълэ кьыныгъ. Бульдозер, экскаватор зыфэллоштыгъэр шылагъэхэп, зилэуужыгъохэри ашлэщтыгъэп.

Цуамыкьэ Осмэнрэ Бис-лъангъур Мырзэбэчэрэ зы унэ эддисыгъэх. Ахэм кьалэтэжы-штыгъэ нэмыц самолетхэр кьы-зэралхьырыбыбэщтыгъэхэр. Тхылыплэхэу кьыратэкьохы-хэрэм атэтхэгъагъ: «Хьаулыеу шьотлэ, титанкхэм зэрагъэзэ-фэжышъ» ылоу. Нэужым ахэр кьалэу Тихорецкэ шъхьашы-бэхэти, бомбэхэр радзыхы-штыгъэх.

Окопытлэ шылагъэхэм кьызэра-лэтэжырымклэ, нэбгырэ мин пчъагъэу ращэлэагъэхэр цыф кълуачлэкълэ агъэтлагъэх, ау зи фэдэ кьафыхыгъэп. Атлын фаер ыклэм нагъэсышъугъэп, нагъэ-сыгъагъэми шлуагъэ кьытынэу щытыгъэп. Хьаулыеу тлагъэх. Нэмыцхэр 1942-рз ильэсым игъэмафэ а чыплэм кьын кьа-щымыхьоу кьызэпырыкълыхы, Темыр Кавказым кьыхьэгъагъэ-хэми, ялоф кьыкълыгъэп. Текло-ныгъэр тидзэхэм кьыдахыгъ.

Сыкьызтегушылэгъэ кьоджэ цыклум щыщэу нэбгыри 173-рз зэошхом хэлэжыагъ, ащ шы-щэу 86-р хэклдагъ. Къэзыгъэ-зэжыгъэ фронтвик 87-м щыщэу зы нэбгырэ закьу псауу кьэнагъэр. Ар Нэпшлэкуй Нюся, Инэм щэпсэу.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.
Адыгэ Республикэм изас-луженнэ журналист.

Тыгъэнэбзый

Гъатхэм идэхэгъу

Жьоныгуаклэр кыхьагъ. Дунаир хэпшыклэу къэфэбагъ. Уц шхонтлабзэм чыр зэпыштагъ, чыгхэри зэфэдэклэ къэтлэмыгъэх, тхьапэ мэлү къэхуыгъэх. Тыгъэр джы мафэхэм ащыхэгърэй: фэбэ кьо-

дьер арымырэу, тыгъэр «зыщыцакы» кыхэклы, ошхбыл лээкьо псыгъор ащ кыкыкыкыу ыуж итэу.

Бзыу орэдым пчэдыжыр къегъэголу. Кьолэбзыухэр бэшагъэ тилъэныкьо кызыбыбыжыгъэхэр. Ахэм алыплъэрэ клэлэцыкыу хьупхъэхэм зышугагъэлофи ежъ-ежырэу ашыгъэ бзыу набгъохэр тикъалэ ичлыплэ зэфэшхьафхэм ащюльэгъух. Адыгеим имээхэр нэр плэпахэу дэхэ дэдэх гъатхэм. Ахэм бзыу лъэпкъ бэдэдэ ахэс: **пхъэулыр**, ар лофшлэкло хьупхъ, чыгышью члэгъхэр хьэцлэ-плацлэхэм ащеухъумэ, ахэль-ахэсыр пэкклэ еулузэ нэрэ-лэрэм ахегъэтэкъу, «гъэкъэбзакло» рало джащ пае мы бзыум.

Орэдылонимклэ зыпшэ зи мыклорэ бзыум ыцлэр шьолла, клэлэцыкыухэр?

— **Амкышъ**. Ар тимээхэм ахэс анахъ бзыу цыкыу дэд, ау ымакьэкклэ пстэуи яинэклы, орэдыло емызэщыжъ.

Тимээхэм, анахъэу кьушъхъэ мээхэм, бзыу ин лъэп-

къэу — **бгъэжыр** ащылпъэгъун плъэкышт. Ащ ытамэхэр метри 2—3-у зэкклэкых, кьарыушху, губгъо бгъэжхэм чэткьуртэм чэтжыыхэр шлуахыхэмэ, кьушъхъэ бгъэжым зи кышымыхъоу, мэл-шьынэ зэкклэсыр елэты. Ау мэлахъом ар ешлэш, кызыэригъэбгуклорэп, ишхонч узэндыгъэу ежэ.

Гъатхэм губгъо кьэгагъэхэр нэм зэрэфэлпых, джащ фэдэу пси, жьы, тыгъи лъэшэу голух, узыфащэу.

ДЗЭУКЪОЖЪ Нуриет.

Н. Къуекъу

Щэджагъу

*Щэджэгъуанэм огу гузегум
Тыгъэр стырэу кысыхьащт.
Джащ пай псыхъом
Мээ шхъарытэу
Сурэт уашъом исшыхьащт,
Мээ бырабэр жьау кокI,
Ащ ычлэгъэу рерэкIокI
Тыгъэу пшыгъэр,
Тыгъэу пагъэр.*

ОРЭД КЪЭТЭЖЪУГЪАІУ

Мыр сыд?

Гушылэхэр зыер — Нэхэе Рус-
лъан

Орэдышъор — Нэхэе Аслъан

— Мыр сыда? О-ри-ра,
— Мыр щэмэдж,
Чэмым лусыр фыраупклэ.
— Мыдклэ щылыр? О-ри-ра.
— Ар шуанэ,
Натрыф хатэр дэгъоу рапклэ.
— Адэ мыры? О-ри-ра.
Мыр шхонч,
Зинисащэм щэ регъэкы.
— Мыр къэпшлэна? О-ри-ра.
— Мыр бжъэмат,
Ежмэ къэбар кышчалуатэ.

Айтэч иклэзээз макъ

Клэлэцыкыу рассказ

Непэ Айтэч зэрэфэе закI: уджышт, къэшъошт, орэд кылошт, клэлэцыкыу ыгыплэми ащэштэп. Нандахэ (ятэкIэ янэжъ) зыщылэшт мэфэ зытлущым ымыгъээзэщынэу кыдыранэшт.

Шъэожъыем янэ-ятэхэр, нысэмрэ кьомрэ, лофышлэ кьагъэх. Язакъо кызыэрэхъоу, Айтэч къельэлугъ «Нандах, тыгъэджэгуба!» ылуи.

Пцэрыхъаплэм ит ланэлум зэпэчынатлэу лусхэу машинэ цыкылухэр зэфагъачэх. Нэфмышъэу къэтэджыгъэ Нандахэ кым-сымэу унэм итымрэ зэмысэгъэ щысынымрэ агъэшхъаукъагъ. Айтэч цыкыу-цыкылоу ышхъэ егъэджэгъ.

Янэжъ дэжыкIэ плъэмэ, ылэ ышхъэ клэгъэкъагъэу, пырхъ мэкIэ дэдэр клэлэцукыу мэчые. Пшыгъэ.

«Тып-сып-тып» макъэр унэм кьеуцо. Ар кызыдилукырэу ышлэрэпышъ шъэожъыер нэмыз-лумыз, зеплыхъэ. Хъау, щынэкIэ арэп, ащклэ, шыкур, пытэ цыкыу. Ау къэзылорэм егъапэ. Плъэмэ, ланэм кыкIэрыт псыкычыплэм «тып-сыпэу», сыхъат макъэу, зэщымрэ чыемерэ кыптыригъау, псыр гъоткIо-гъуаткIоу кыпэткIу.

Айтэч ащ ехъопсагъ. Пхъэн-тIэклыр рильэшъули, дэкIога, зигъэхъупхъэу тIэклэу краныр ыгъэчэрэгъугъу ригъэубытыжыкIэм шлоигъоу. Ау псыр нахъ къаклоу ымышыгъэмэ, хишыхъагъэ щылэп. Джащ дэжыкIэм илэсищ зыныбж сабыим ыгу цыкыу лэшлэ-лэшлэу зы шлагъо кыридзагъ. Нэрэ-лэрэм ланэмклэ кыдэкIуайи, такыкIэ шыкыу тхъакIыплэм итIысхъагъ. Ешлэ пшлэшлэ мо шъэожъые емышлэ-шлумышлэм лофэу кызыфихыжыгъэр?!

Хабзэба цыкыу пэпчъ ымышлэрэ пстэур зэригъашлэмэ зэрэшлоигъор. «Тып-сыпыр» псынклэу джы Айтэч ынэгъуи, ыбгашъуи, ылэпкъ-лэпкъхэ-

ми, ышхъэ шыпкыи, ошх чылэ папцIэу къатэутхэ. Ежыр зэрытIысхъэгъэ «лэджэным» щиз къабз, хъажыушыр плонэу, умышлэмэ лыгъэкIэ рафыли кычыплэм чIагъэтIысхъагъэм фэдэу, псым хэс. Чылэ къэлIэ. Ау зеушъэ-фы, зещылэ. Бэ шлагъа, макIэ шлагъа, шъэожъыем ыцэхэр кызытэуагъэх, къэпшыгъэу, къэдынгъэу, фэмыхъужъэу, «ы-ы-ы, си Нандах!» — клэзэзызэ, къэкуоу кыыригъэжъагъ.

Тхытх-гурым макъэр пкIыхъапIэми, нэфапIэми ымышлэу нэнэжыр кызылэпэ, мо шъэожъые шхонтлэу дэхэ сурэтыр фызыжыгъэу, ышъо пычыжыгъэу раковинэм зэрысыр, псыр зэрэтэщхэрэр ыльэгъугъ.

— Сыда, си Тхъэ лъапI, ащ уизы-хъагъэр, — ыломэ ыгъэшлагъозэ, псынклэу лаби, сабыир лэпэныкьокIэ кырихыжыи, ваннэм ыхыгъ, апэ псы тIэклэу кыыригъэчэххи, етIанэ нахъ стырылокIэ ыгъэпскIи, цы плэтэхъор кыырицэкIыгъ; жьоныгъокIэ шъоу зыхэлъ шай стырым ригъэшъуагъ. Ащ ыужым Айтэч кызыэрэшлэжыгъ ыкIи сымэджагъэп.

Айтэч джы нахъ такыр хъугъэми, шхухъэ цыкылоу ышлэщыгъэхэр зыфалотэжыкIэ, тхъэжъэу мэхъи. Сабыигъор тхъагъоба!

ТицIыф цIэрылохэу икIыгъэ мэлалъфэгъум къэхъугъэхэр

Апэрэ адыгэ шлэныгъэлэжъ-лингвистэу лэшхъэмэфэ Даут.

Адыгеим илэпкъ тхаклоу Лъэустэн Юсыф.

Шлэныгъэлэжъ-литературоведэу, тхаклоу, общественнэ лофышлэшхоу, докторэу, профессорэу, УФ-м шлэныгъэмклэ изаслуженнэ лофышлэшхоу Шхъэлэхъо Абу.

Театроведэу, журналистэу, общественнэ лофышлэу, УФ-м культурэмклэ изаслуженнэ лофышлэу Шхъэлэхъо Светлан.

Филологие шлэныгъэхэмклэ докторэу, профессорэу, академикэу, Адыгэ Республикэм шлэныгъэмклэ изаслуженнэ лофышлэшхоу Бырсыр Батырбий.

Адыгэ тхаклоу, АР-м культурэмклэ илофышлэу Емыж Мулилат.

Урысыем ыкIи Адыгэ Республикэм ялэпкъ артисткэу Шъэожъ Роз.

Усаклоу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо премие илауреатэу Къуикъо Шыхъамбий.

Адыгэ прозаикэу Гъыш Рахъмэт.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сэмэркъэу

мэкъэпчъхэр

Дыдыд ело, фэбэ мапэшъ,
ДжэдыгуитIукIэ ащ зефапэ.
Дзыо гъуанэм чыгъ кыкIагъ,
Дэудэудэу макъэр пылэклагъ.

Жэм жьынтыур кыкIаглагъ,
Жьым аужы зыришлагъ,
Жъужужъу ылоу захъыотагъ.

Адыгэ хабзэм кьемыкIурэр: имы-
хъакъ цыфым теплхъаныр. Уилоф
зыхэмылтым уибэлагъэ хэплуныр.

Апэрэ ыкйи ятлонэрэ чыплэхэр
Ермэлхыаблэ кыыщидэзыхыгэ-
хэм Урысыем иныбжык!эхэм
яклэух зэнэкьокьоу мэкьюогум
и 6 — 8-м Москва хэкум шы-
кложтым хэлэжьэнхэу загьэха-
зыры.

Мэфэкл шлухьафтын

ЦСКА, «Локомотив», «Зенит»

Редактор
 шъхьагъ
 игуадзэр —
 пшъэдэкъыжъ
 зыхьырэ
 секретарыр
Хъурмэ Хъусен